

1849

— Մաճառներուն ու շէշերուն մէջ եղած
զժառանգանք պատճառաւ Տեմպիկոնցի Լեւ Տիմու-
զորաժարը, որ Մաճառներուն բանակին փերին Տրա-
մանասարն էր, հրաժարեցաւ կամ փութ ձգուեցաւ
ու անոր տեղը Տէշէֆֆի (Desséff) Մաճառ զորա-
պետը դրուեցաւ: Դարձեալ Մաճառները առ դու-
սերաղմին փոխէն հիմնաւ Տիմա քաղաքական ա-
նունը վերջնաւորուեալ եւ միայն կրօնական պատե-
րաթ՝ ձեռագրներու կը ծախուի, որպէս զի ստիճի-
ներուն հաստոյքներով լինէ Ռուսերը Մաճառներու
աղագիտաւ կրօնը ընկերու են, դոմներ աւելի եւ
պատերազմի զրգունն ու կառուցչինն: Ասոր համա-
կրկնը կրօնի պաշտօնն ու Միայն շարժող ա-
կադղաղութիւններն ըլլաւ. եւ Մաճառներու ամէ-
քահանաներուն ծանայց, որ Լ. Մայիսի 27
սկսած՝ երեք շաբաթ միայն փոյ ամէն կերպի ո-
հինգշաբթի օրերը հրադարձաւ. սաստաճողի
արդիւն հասարակ է. մարտիդեան քաղաք տրա-
որ հայրենեաց փրկութեան համար մինչեւ վերջ
հաստատուեալն զեմ դնեն: Բ. Հրադարձակու-
թեամբը մ'ըլլայ. Գ. եւ նոյն ուսմը ամէն զանա-
գանները պարտաւն. Դ. Սրբութեան առջեւ շոր-
վաթին շինուած մասնաւոր ալմարը կարգադրու-
որուն մէջ Լսողածոյ առջեւ կը պատմուի որ Ռու-
սերը եկած են աղատութիւնը, անխախտութիւնն
կրօնը ընկերու, մղովորդը գերի ընկեր, եկեղեցի-
ներն ու խորանները կրօնաները, ձեռներն ու աղա-
պանները, եւայլն: Ե. Զանաթի Անն պահք ու ծո-
պահճի: Զ. Հաճանաները քաղաքն որ պատե-
րազմը քաղաքական ըլլային դադրած եւ կրօնի պա-
տարակի դարձած է: Ը. Թշնամիդն առջեւն ա-
մէնքն ալ իրենց ինքնոյն ու ստացուածովը երկր-

ՆՈՐԱԳՐԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԱՎ: Բոլորին ժողովրդին ամուսն 11ին նստին մեջ Լեւոնապետութեան (որոնք գրեթէ բոլոր հասարակական շահերն ապահովեցին) բանակցած բերանէն արդէն կը գուշակուէր թէ ասոնք Հոռոմի խնդիրը պատճառ բանելով՝ առիւտիս յեղափոխութիւն մը պիտի հանեն եւ թէ ամեն կողմ բաները ծածուկ յարմարութեամբ ու շինած շնորհով են որ տարի մը պահուցան պէտք ուր ելին: Եսոնք ամուսն 12ին դարձեալ առաջնորդին որ հասարակականութեան հաշտեցն ու պաշտօնեաները պատասխան տակ ձգտին, որպէս զի կառավարութիւնը՝ իրենց ձեռքը առնեն, բայց աս առաջարկութիւնը 8 քուէի դէմ 377 քուէով մերժուեցաւ: Լեւոնապետութեանը քուէարկութեան մասնակից չլինելու, ու սատարի տալու չլինելու ժողովրդինը մարդկային ժողովուրդն որ ժողովրդեան յորդորակն ու գրգռական թողութիւնը հանին եւ աղքատին պահպանելն ու կամ չեղով՝ երեւելի ամբողջ մը կազմեն, ահա զայն միջոցով՝ ինչն է, իմացունեն որ Հոռոմի խնդիրը մեջ կառավարութեան բռնած ճանքն է, պիտի աղքատին ժողովրդ արդէն շատ անգամ հաւանած էր, իրենք զէմ կը բողբեն:

Եսոնք 13ին Պաշտօնի Դաճիկ հրապարակին վրայ, որն որ արդէն իրեն ժողովրդին որոշուած էր, բազմութիւնը իրօք սխալ. դաւաճուիլ, որան մեծ մասն էր, կ'ըսէ Լեւոնապետութեան, որոնք չունեցող գործուորներ, հաց չունեցող դրամատներ, հիւանդ չունեցող բժշկներ, դատ չունեցող փաստաբաններ: Ասոնք ինչպէս արաքուստ կեդրարիլ ու դիտումներն ծածկել կ'ըզէին, ի վերայ որք ամենայնի կը տեսնուէր որ մարդկային ապստամբութիւն է: Կառավարութիւնը արդէն ամեն բան իննցած ըլլալով՝ իր հաշտեցն ըրած էր: Բոլորին ժողովրդ, որ նոյն սրը պիտի չժողովուէր, ժողովուեցաւ, ու որոշեց որ տեսնել խնդր մնայ: Պաշտօնեաներն ու առաջնորդներն որ փոքրիկ պաշտօններն վիճակի մեջ գործէին, ուղղակի ժողովրդ առ առաջնորդութեան ստիպողական ըլլալը ճանչնալով՝ ընդունեցաւ, այս ինքն հրամանն ստու որ ձեռքը դնելով բռնապետութեանը ստիպումին: Իսկ Լեւոնապետութեանը աղքատին դաճարանները, թող անօթ անօթներուն մէկ մասովը Երուսաղէմի պահպան (conservatoire des arts et métiers) ըստած չէրք դացին հոն, յեղափոխական ժողովրդ (convention) մը կազմեցին ու նոյն խնդանօթ անօթներուն պաշտպանութեամբը փոքրիկ ամենուրեք ընկեր խորհուրդներն յաստ

կը տանէին: Եւ ամեն բաներով փոքրիկ կերպարանքը սատարի վրայ վերացաւ:

Կէսօրուան մօտ խառնիճաղանձ բազմութիւնը Պաշտօնի հրապարակէն մինչեւ Մագաղանացիքն եկեղեցին՝ իսկ բանակ մը կը ձեռնարկէր: Խառնութեան զաւթները միտքով մէկ գիշ մեկտէր զի կը վազէին ու կը սորվեցնէին թէ ամբողջ ինչ պիտի ընէ ու ինչ պիտի պաշտ: Եսոնք պատասխան թեմամբ կէսօրէն ետքը մօտը 2ին սկսան ասոնք գէղիկ աղքատին ժողովրդին կողմը քաշել, ու ճամբան կեցցէ սահմանադրութիւնը, կեցցէ հասարակականութիւնը կը կոնչէին: Իսկ Լեւոնապետութեանը կը պաշտէին, «Խառնիճները պիտի պատժուին լեւոնապետին է որ օրէնքը պիտի պահէ, ու որ իրենք էին որ օրէնքը սարք տակ կ'առնէին, վասն զի հասարակականութեան մը գլխաւոր օրէնքն ան է թէ մեծագոյն մասին կամքը պիտի ըլլայ: Իսկ իրենք աղքատին ժողովրդին գրեթէ կրկին չափով մեծագոյն մասին կամքը գէմ կ'ապստամբէին: Եսոնք հաշտութիւն Պաշտօնի ըստած լայն փողոցին մէջ մտած էին, մէկ մ'աղ անդիլէն երկու գունդ (régiment) վեշտոյ (division) ըստած ձիաւոր զօրք գլխաւորն ելու ու կեցցէ շարքէն, կեցցէ շարքէն կ'առաջնորդէին: Եսոնք ասոնք զոռնէ: Կ'ըսուի որ շատ մարդիկ ձիաւորն կ'առնէին: Եսոնք ետեւէն ուրիշ երկու գունդ քաշել: Եսոնք ետեւէն ուրիշ երկու գունդ զաւթաւորն: Եւ արդաւ որ հեծեալներ կ'ընէ, ու ամենքը մեկտէր բոլոր հրապարակները մարտեցին ու աւելցին, Պաշտօնի բռնեցին կեցան ու թող չէին սար որ հոն տեղերը մարդիկ պարտին: Ոմանք քաղաքիցներ (պարիսիներ) շինել ուղեցին, բայց զօրքը վրանին հասու ու հրապարակները ստիպումով (ստիպումներով) քշել ու կրակել: Պաշտօնեաներն ասոնք տեսնելով ուղեր են Եւրոպի-Պոլսին ու մէկտէր զլաւար սամիպարները (démagogues) ըրաւնէ, բայց շարքէն կ'առաջնորդէին: Եսոնք քաղաքը գրաւեց որ հիմա հոն անձնական ուղտութեան չգալէն: Եւ աս Լեւոնապետութեանը քանի մը օրուան մէջ անտակ կը կապեցնէին որ պատուի կը դառնան իսկ ինչ ճանքաներու մէջ պատերազմելու յորդմանին նէ, ան կարմիրներէն ոչնչութի արիւն կ'առնէին: Եսոնք յեղափոխական անեղէն աղապին: Բայց ետքէն կ'ըսէին որ ասոնք բռնութիւնը հարկաւոր տեսնուէր է, ինչու որ կառավարութիւնը շատ անձիքներէն զատ նաեւ ուրիշ պատգամաւոր բռնեց: Իսկ Եւրոպի-Պոլսին ու Պոլսին Բիւր փախեր են: Եւ կից գրաւ աս չորս Le Peuple, La Révolution démocratique et sociale, La vraie République, La Réforme յաղթներն արդեւուցան:

